

Jenei László

SZABÁLYOS CSALÓDÁSOK

1

Nagyjából el tudta képzelni, meztelen teste hogy néz ki, de nem mozdult, nem tett semmit, ami az illúzió elfogadása lehetett volna. Az alig egyperces gondolat máris elszállt: a hatósági osztály ipari és kereskedelmi csoportjának csoportvezetője, ha majd a munkahelyén a megfelelő indokkal lemegy a második emeletre, a nagy meleg miatt egyszerűen nem fogja kívánni az új és fiatal gyámügyi ügyintézőt, azt a nagyon szégyenlős kislányt. Huszonhárom vagy huszonnégy lehet, úgy kerüli ki a folyosón a férfiakat, hogy azzal nem tud becsapni senkit, bizonyára számos gerillataktikát ismer. A teste pedig mintha véglegesítésre váró vázlatokból állna, ösztönzi a férfit, tegye azt, amihez ért. Ez a nap azonban egész embert kíván Zolitól, néhány szürke tényt kell becsúsztatnia a felesége tudatába, így a képzelete, ez a fénybe tartott gyémánt most teljesen másodlagos.

Elzárta a vizet, kinyitotta a zuhanykabin ajtaját, Juli épp akkor lépett be a fürdőszobába. „Szia, drágám”, hallotta a köszönését, de nem reagált. Minek, úgyszemint hallgatják meg. Zoli nemrég jött rá – mindenféle terápiás hókuszpókusz nélkül, önerőből –, hogy azért vág bele mindenki szavába, mert rögzült benne, más esetben őt sem hallgatják végig. Bosszút áll a világon. Vagy nem is: inkább trendekhez alkalmazkodik, lepofázza a másikat a színről. Ment is egy darabig, de már unja. Bárhogy igyekszik, úgy jön ki a lépés, hogy általában alulmarad, beszél, de már nem figyelnek rá, vagy pedig elnémul hirtelen, és a hallgatása senkinek sem tűnik fel. Egy csoportvezető, aki elvesztette az információs értékét, egy középvezető, akinek nincs karizmája. A hivatalban nem fog definiálatlan mozgalmakat indítani, nem teszi ki magát a főnökei haragjának. De talán más területen... Mivel imádta a nagy emberek memoárjait, s elképzelhetőnek tartotta, ha nagy élete lenne, ő is tudna komoly történelmi tablókat felvázolni, az írott szó erejéről gondolkozott egy ideig, majd a szellem hullámmozgásait követve átnyergelt: valójában egy épület bontását látta az utcán, amiről Drezda bombázása jutott eszébe, arról pedig a híres film. Nagyon feszült állapotba került, mint a tartalmas felismerések idején szokott, láthatatlan mélységet érzett a lába előtt, mely valamiféle megváltásszerű gyorsasággal töltődik fel. Eszébe jutott, filmes még lehetne. Tisztában volt vele, nem vall komoly férfit, ha így hoz stratégiai döntéseket, de hát a művészet eleve a hirtelen megérzések terepe, olyasmit kell tennie ébren, amit korábban csak álmában tehetett vagy gondolhatott, és ehhez minek az ész? Egyébként is: mindenki filmezik, ő is, évek óta, telefonnal, kamerával, ezért elhatározásának másnapján lendületesen *dolgozni* kezdett. Nem nagy ügy, úgy vélte, eleinte elég kutató, egyben cinkos tekintetet vetnie azokra a képekre és képsorokra, amelyeket a ma embere ipari méretekben állít elő. Elég kódfejtő buzgalommal csoda után kajtatni a pontok és pixelek dzsungelében, hiszen a szakkönyvek azt írják: a csoda ott van, rá akar rontani Zolira, akkor pedig ő ahelyett, hogy védekezne, mint eddig tette, a legjelentéktelenebb gesztusokkal is igyekszik előcsalogatni. Forgatókönyvet ugyan nem tud írni, de ezt hamar megoldotta, az egyik ismerősének az ismerőse, történetesen egy nyomorgó író, egy borderline személyiség átadott neki pár ezer forintért egy hosszabb novellát, mely a szerző pálinkabázisú érvelése szerint

kiált az adaptációért, ráadásul a jól követhető történet egy vízparti nyaralótelepen bontakozik ki, nem habozott, kétségek nélkül belevágott. Azt majd menet közben megtanulja valahogy, hogy mutatni kell és nem mesélni. Résznyire ajtót nyitott ennek az ismeretlen világnak, majd egy hirtelen mozdulattal teljesen átadta magát neki.

Igen, határozta el Zoli, a mozi lenne a megoldás. A mozgókép. Aki beül egy moziba, hogy másfél órán át egy tükörsima felületre meredve, fáradhatatlanul csendben legyen, az lesz az ő embere. Mert valamit tenni kell! Amikor apósa meghalt, azt hitte, az anyósa megváltozik, de nem, sosem hallgatta végig. Ilyen volt a bátyja is, s ilyen, sajnos, a fia – ha telefonon beszélgettek, mindig közbeszólt, ne haragudj, apa, de így meg úgy, s vége is volt. A családi videofelvételeket azonban mindig ő készítette, hosszú évek óta, és amikor szeretteire szegezte a kamerát, olyan megszeppent arcot vágta, mintha a világegyetem jövője lenne a jó szereplés tétje.

Tehát majd a művészet! A sötét tehetség! Nincs ebben semmi különös. Lehetőségeinek felét már elhasználta, a családi kórtörténet alapján nem akart bízni hatvan évnél hosszabb életben, és akkor már csak tucatnyinál alig több éve maradt, ami rossz vicc, ami nagyon, nagyon rossz vicc, de ha van, ami magasan az élet fölél emelkedik, akkor ő felkapaszkodik rá. Az emberek a kitaposott ösvényt járják, míg egy nap rá nem jönnek, hogy valami kimaradt az életükből. Az ő életéből majdnem minden kimaradt, amihez a szabadság képzelet társul, nem nyúl bódítószerekhez – eddig bírta jó modorral, hogy a jelenbe van zárva.

Úgy tervezte tehát, hogy *részben* átáll a mozira. Vannak olyanok, akik fesztiválokra indulnak egy okostelefonnal *forgatott* művel, neki azért ettől máris több minden áll rendelkezésére. Más sem indult sokkal jobban kistafírozva, s mégis befutottak. Van egy ismerőse, aki komoly tanárból szempillantás alatt lett keresett esküvői fotós. Zoli példaeértékűnek tartotta, hogy az életét szigorú pontossággal megszervező ember miként válhatott örökké mosolygó, oldott egyéniséggel a szabadságot szimbolizáló bohémmé. Förtelmes és rikító képeit ugyan ki nem állhatta, a karneváli színek ellenére is mindig felfedezte rajtuk a kiábrándultság legmélyén járó emberek arckifejezését. A lényeg azonban nem ez: hogy benne van a pakliban a kisiklás lehetősége is, hanem egyelőre a döntés bátorsága és az emelkedettségek legalább a látszata. A sorsválasztás, ahogy ezt valahol olvasta.

Szóval a mozi. Persze nem lehet feláldozni a karrierjét, van neki viszonylag biztos megélhetést nyújtó polgári foglalkozása, köztisztviselő, de hol van az megírva, hogy egy hivatalnoknak ne lehessenek művészi ambíciói. Hiszen máris nagyobb horderejű elismerést vívott ki új érdeklődési területén, mint hivatali éveiben bármikor. Az interneten talált egy országos versenyre invitáló pályázati kiírást, beküldte az anyja halálakor s közvetlenül azt követően készült etűdjét, és... *második helyezést ért el!* Nem érezte helyénvalónak a vágással foglalkozó ismerős vádjait, nem gondolta, hogy érzéketlen lenne. Anyuka akkor halt meg, rendben van, de anyuka sosem adott a formáságokra. Amit a fia valaha mondott neki, mindig úgy hatott rá, mintha szorongásos álomból éledt volna; egy ajtó nélküli, tágas átjáró, képzeletbeli légifolyosó kötötte össze őket, melyen a szeretet gond nélkül áramlott egész életük során. „A halála pedig ott volt már jó ideje a beszáradt bőre mögé szorulva”, győzködte Zoli a vágót, aki kegyeleti okokból tiltakozott a mentő kiérkezése előtt rögzített képkockák beillesztése ellen. Zoli hitetlenkedve tárta szét a karját: „hiszen bámulatos, milyen rejtőzködő egyszerűséggel segít a kamera zoomja abban, hogy a bőröregedésben, ami, akárhogy vesszük, mégiscsak tévesztés, meglássuk a halál kozmikus távlatait! Egy szakember ne tudná, hogy a közeli-

révén mennyire mesterkéletlen tudást szerezhettünk az élet után maradó, lehangoló rendtelenségről?!” A félhomályban derengő, hatalmas belmagasságú szobákat, ahonnan még az anyja utolsó fingját sem szellőztették ki, ürességük ellenére képes volt jelentéssel telíteni, ráadásul úgy, hogy ennek a mikrovilágnak az oly könnyen alulértékeltető kincseiben ne csak saját rémületének forrására ismerhessen rá, hanem igenis: a halál öntudatára ébredő emberiség kiállítóterét lássa meg benne. „Igenis kiállítótere”, vágta oda Zoli a kínjában felröhögő, hűtlen vágónak, akinek a hűtlenségéről már hamarabb is felmerültek árulkodó jelek, hiszen a vágási folyamat közben, hangjában alig leplezett ironikus éllel nemegyszer kérte Zolit, hogy azt az éteri nyelvet, amit használ, lefordíthatná magyarra. Most álljon oda egy ilyennel?! Magyarázza el neki, milyen kis különbség van a művészi sűrítés és mondjuk a komplex minőségügyi rendszer által támogatott továbbképzések tudásreprezentációs halandzsája közt? Meséljen neki a mindenütt tobzódó nyelvi kivagyiságról? Minek? Áthidalhatatlan úr tátongott közöttük az *egyszerűség* értelmezésében: míg a vágó letisztultságként fordította le magának, és módszerként gondolt rá, Zolit csak a nyomában járó nyugalom érdekelte. A létezésben való kiegyezés nyugalma, ahogy akarta is még mondani, de csak a csukott ajtónak mondhatta: „a sikeres mű fölötti öröm. Az alkotó, a sötét tehetség felhőtlen öröme”. Majd visszavág még egyszer, ebben biztos volt, lesz alkalma ennek a *szakembernek* halkán a fülébe sügni pár keresetlen szót.

Zoli büszke volt; tudniillik arra, hogy nem csak szemléltette a kisfilmjével ennek a kiállítóternek az egyszerre szűkös és tágas jellegét, hanem a saját művét képes volt színesen és ízesen értelmezni is. Persze azonnal zavarba hozta, mennyire ügyes csapda rejlik abban a kérdésben, igazából melyik bravúrjára büszkébb. Mert ha nem figyel, kiforgatják, amit mond és mutat, s ha egy ember megteheti, meg fogja tenni a többi is. Megteszi majd Juli is, az arcán azokkal a jól követhető torzulásokkal, szája szegletében a fájdalom tipikus átalakulásaival fogja mondani neki, hogy mit marhászkodik a gyászszal és a gyászos szakszövegekkel, amikor legalább az *anyja halála* figyelmeztethető, milyen szörnyű ez az egész. „Vegye észre a halál ténye mögött az anyját.” Büntetlenül nem mondhat olyat, hogy „az egyes ember elmúlása, mint a fekete hangjegypont a kottán, értelmes is lehet”. Nem szabad ilyet mondani, fogja Juli figyelmeztetni a *kötelességeire*, és akkor már hiába korrigál, hogy jó, jó, ez igazából mégiscsak egy liturgikus kiállítóter – késő lesz, elmegy a vonat. Oda a filmje, oda az esély, hogy az emberiség betelhessen a látvánnyal.

2

Mert segíteni kell az embereknek. Meg kell érteniük, a gyász oktatófilmjét kapták ajándékba. A gyászét, mely teljes embert kíván! És ő ott van benne, Zoli nem győzte ismételtetni magának, a *fiú* szereplője volt ennek a kisfilmnek, pedig egyszer sem tűnt fel a képeken. Még ha részvétlen is ez a versenymű, ezt csak neki lett volna joga észrevenni. A díj indoklásában a zsűri az *érzés egzotikumát* emelte ki, és az *ember maga választotta akadályait* sorolta. „Milyen akadályok?”, törte a fejét Zoli. „Csak nem arra gondoltak, hogy a stressz maga alá gyűr mindenkit? Hogy egész életünkben magunkat gyászoljuk, s ezért tűnünk részvétlennek, ha valóban elvesztünk valakit? Mennyire félreviszi az értelmezés a legegyszerűbb, mondhatni minimalista gesztusokat is!” Mindig könnybe lábad a szeme, ha sorra veszi a reményvesztettségről mesélő, kimerevített képeit. A rendezői, de mit rendezői: fiúi fgyelem fókuszába került a teli hamutálca, az utolsó napok

szabálytalanságát jelző por a tévé tetején, az ágytámlán megtalált, automata felhúzó szerkezetű óra mozdulatlan mutatói vagy a mosdókagyló árulkodóan cseppmentes öble, a szobanövények kiszáradt és összezsugorodott komposztja. Sőt, még egy befizetetlen csekk is, mely, ugye, általában nem jellemző a korrekt öregasszonyokra, s amelyen jól látható a takarékon élt élet bizonyítéka, a nevetségesen csekély összeg számsora. Ez az igazi gyász: a takarékoság hiábavalóságának mindennapi felismerése. Annak a tudata, hogy dőzsölünk, ha nem is tudunk róla, míg el nem pusztulunk. Na, ezt nem szerette Zoliban a vágó, és nem a kihűlt test úgymond *építészeti fejleményeinek* aprólékos ábrázolását. Emiatt sértődött meg, és hagyta ott az új munka első lépéseinél, a féltékenységgel, pontosított tovább Zoli, mert olyan nehéz mit kezdeni azzal, hogy szellemi lények vagyunk.

Zoli maga választotta akadályai a hivatalában testesültek meg, és a bátortalanságában. De a vadonatúj munkaeszközök által biztosított hatalomban vakon hitt. Máris átlépett azelőtt rögzítettnek ismert határokat, a kisfilmjéért kapott, egyelőre rejtegetett oklevél nem egy esküvői fotósé, de nem is egy hivatali csoportvezetőé, hanem egy sikerének titkait férfiasan őrző talentumé. A fiúé, aki dicséretes módon emléket állított az anyjának.

Volt ugyan egy kis hiányérzete. Nem látszik a filmen, mit talált az anyja szekrényének mélyén. Vagyis látszik egy gyermeki kézzel teleírt füzet, melyre ráközelítve két sor válik olvashatóvá: „16 óra. Húszan vannak. A szokásos várakozózene. A behantolás után megint azonnal abbahagyták.” Zoli rengeteget gondolkodott, lesz-e olyan nézője, aki megérti, mit látott. Aki kitalálhatná az egész történetet, értelmi s nem pusztán érzelmi találkozásnak fogja fel a pár másodpercre kitartott képet. Honnan a fenéből tudhatnák, hogy a kisfilm készítője egy római katolikus temető melletti panelban nőtt fel, melynek hetedik emeleti ablakából számtalan szertartás nehézkesen hullámzó gyülekezetét tanulmányozhatta. Az elhunyt úgy szerepelt a gyászolók gyűrűjében, mint a megvilágítatlan, árnyas terítőre hulló szerencsepénz. A szokatlanul méltóságteljes körülményektől elkábulva hitték is a népek, meg nem is, hogy kedvezőre fordulhatnak az események. Álltak rendületlenül a sírgödör körül, mintha csak ott lennének biztonságban, mintha távolabb kerülve elbizonytalanodnának valamilyen fontos kérdésben. Ha ilyenkor Zoli elfordította a fejét, s a bérházak nyugati oldalán terpeszkedő óriás reklámplakátokra emelte tekintetét, még többet megértett a látottakból: hogy az életben valóban létezik magasabb rend, viszont éppen ezért nem számíthat a szerencséjére. Aztán amikor a sírhely körüli csoportoscskák mégis feloszlottak – néha alig bírta kivárni: ha bezárkózott a vécébe, a gyászzenét ott is hallotta –, az otlétükre utólag mindig úgy gondolt, mintha füstcsíkot látna egy terméketlen völgyben.

Mivel gyakran fantáziált arról, hogy ő tulajdonképpen mindegyik temetésre hivatalos, a kis Zoli naplót vezetett, rögzítve az összes eseményt, melyet az iskola miatt nem mulasztott el. A halálra koncentráló, az életnek szinte csak ceremoniális mozzanataira ügyelő regisztrációs kötelezettség pedig egy idő után, a szülei legnagyobb rémületére, álmatlanságot okozott nála. Mivel nem találták meg sem a jegyzetfüzetet, sem a hangot a gyerekekkel, nem ismerhették az okokat. Apja és anyja a *betegségben* – talán rájuk is inkább a sírkert szomszédsága, mintsem a felkeresett orvosok józansága hatott – a legvégső következményekre utaló jeleket vélte felfedezni. Ijedtükben egyfajta halálfelleges összeesküvésben forrtak össze (az apa akkoriban olvasott is egy fölényeskedően tétova könyvet a témában), és ez azt hozta magával, hogy hozzászórtak az éjszaka démonaihoz illő harcmóddorhoz: vadállati hókuszpókuszok, indián álomcsapdák, rém-

koppantó emberek kötötték le az elméjüket, álomrablókkal küzdöttek, a szellem csilagtérképein végleg eltévedve, de boldogan, pedáns igyekezettel, mert már valahol hátul ködbe veszett a gyerek, akiért mindezt kitanulták, s vele a gyerekért érzett felelősségük is. Zolit nem zavarták a fejlemények, titokban elolvasta apja egy dugdosott könyvét, melyben egy focista, egy kapus nőket gyilkol, s lett az életének egy időszak, melyben azt hitte, a gyilkolás sport, s a temetés az ünnepélyes eredményhirdetés. Ha a szülei ilyen könyveket olvasnak, bizonyára többet tudnak a szabályokról, így azok kiállításáról is, és jobb tőlük távol tartania magát.

A megfigyelés számára ritmikusan visszatérő nyugalmi állapotnak bizonyult. Természetesen kellett leírni a jegyek, melyek a rendszerezésben segítettek, de korán észrevette, hogy el kell térnie a sablonoktól, a gyászoló gyülekezet például sosem állhatott meghatározható számú egyedből. Ezért valamiféle dübögő ritmusú, hipnotikus ismétlődésre igyekezett összpontosítani, mely egyébként is szinte leverte a lábáról, ha a sírhalmok labirintusa felé fordult, csak hát amikor még gyerek az ember, az ismétlés unalmas. Zoli így szokott bele, hogy a kötelezettsége, végső soron a munkája sosem lesz igazán érdekfeszítő, így egyszer majd másfajta tartalmékokat kell mozgósítania. Mondható, hogy ez a tapasztalat vérévé vált.

Már akkoriban örömmel nyugtázta, hogy az ismétlődő látvány az idők során egyetlen képpé állt össze, mondhatni: a gyászoló prototípusának portréjává. Ez volt az, amit a gyerekkorból boldogságként élt meg. Képtelen volt elhessegetni magától a ravatalozó portikusza által keretezett, kimért és hivatalos arcot, mely nehezen mozdult el szilárd helyzetéből. Mindig szívesen bogarászott volna ennek az arcnak – vagy ennek a képnek – a részletei közt, melyektől azelőtt a távolság miatt el volt zárva. Amikor elhatározta magát, s átsétálva a bejárati kapuív alatt elvegyült közöttük, olyan érzése támadt, mintha egy utolsó erejüket is elhasznált alakokkal benépesített iskolában az irtózás hasznáról magyaráznának neki, pedig tudhatják, hogy szegény páráknak honnan is lenne energiájuk ahhoz, hogy bármitől is irtózzanak. A kis Zoli tudta, hogy fél, és azt is könnyen beláthatta, hogy ez a félelme fontos tanulságokkal szolgál majd. És ahogy egy érzékeny és kiváló adottságú gyermek a tanórán, ő is pillanatok alatt jutott el az első felismeréstől a tétel kimondásáig. Ha unalmas is a dolog, a hasonlóság az ő barátja és segítőtársa: a temetéseken megforduló összes ember kínosan és nehézkesen bevészt formákból állt össze, mind elnyűzött, az élet versenyéről megfeledkezett felületnek tűnt. Izgalmasnak nem is a tartalmi kiértékelésüket érezte, helyesebben: kezdte érezni, hanem a beállításokat. A hetedikről látott gyászoló csoport állóképe után itt, egészen a közepükben, velük egy szintre kerülve, térben létező alakokat vizsgálhat, tehát olyan formát, mely nem valaminek a végpontján áll, hanem a közepén. Bár az élet mint rajongással terhelt folyamat kevésbé foglalkoztatta, annyit sejtett már akkor is, hogy ilyen arc a valóságban nem létezik. Valóság alatt azt értette, amikor az ember ellép a sír mellől. Ha tehát ő valaha elér, belát valamit, a ki tudja honnan érkező dicséret olyasmire fog vonatkozni, ami nem látszik. Ez a tapasztalata is, nincs jobb szó rá, a vérévé vált. Mindenesetre lassan megszűnt az álmatlansága – a szülei el is bizonytalanodtak –, s attól kezdve a túlzásig szűkszavúvá vált.

A történetek után közel harminc év telt el az életéből, és semmilyen érzéki tapasztalat nem írta felül az emlékeit, csakis erre a lassú forgásban lévő arcra, erre a prototípusra gondolt régi ismerőseként, mely, bár névhez, személyhez sem köthető, a környezetével mindig rejtélyes módon kölcsönhatásba lép. Alig merte hinni, hogy volt az életének ezen a korai és meghatározó drámán túlmutató értelme. Egy szokványos önéletrajza

persze kikerekedne, melyben köztisztviselői karrierjének állomásait rögzíti, mint ahogy készült is pár ilyen, de ettől több nem bányászható elő a mélyből; megtörténtek vele dolgok, de a konkrét események szerinti illesztések már nagy nehézségekbe ütköztek. Úgy élt, mintha folyamatosan félrenézne, csak hogy leplezze magát, de amikor kikérrült az emberek látóköréből, nem volt tőle alaposabb megfigyelő, mert mindig visszatért alanyaihoz, s magában rekonstruálta a feltételezett lényegét, a látszólag szabadon lebegő arcok fizikai dimenzióit.

Ebből a Csipkerózsika-álomból ébredt fel, amikor felfedezte magában a művészi ambíciót. Vagyis hogy kulcsszerepet játszhat az életében a tény: vannak egyáltalán ambíciói. Hazudhatna most, amikor végre teljes valóját átjárta a tudat, teendője van, halaszthatatlan teendője. Elemző távolságot biztosítva mondhatná, hogy mindig is tisztában volt vele, ő egy őstehetség, csak nehezen forrt ki. De hazudni többé nincs ideje. Úgy tartotta, épp ez a művészet lényege.

Hiába hatolt be mindjobban ennek az okkult szövetséghez hasonlatos csoportnak, a művészeknek a birodalmába, vagyis hát, minek szerénykedjen: e birodalom sok száz belső határán is túl, jobbra rejtetten működő műhelyeibe, annyira előnyös pozíciót fogva, hogy már feltétel nélkül képes volt a valóságról, mint protézisről gondolkodni – edzetlen és aránytalanul gyakorlatias érzékeivel azt máig képtelen volt kikutatni, milyenné válik az a táj, amelyre ő művészként teszi a lábát. Milyenné változik az a környezet, amellyel ő rejtélyes módon kölcsönhatásba lép. Hányféle összeütközés vár rá, ha a felesége egy műalkotás szerzőjeként fog rátekinteni, Vajon érthető nyelven fogja-e közölni vele Juli, ha nem ismer rá az ő csodálatosan átlényegült művészarcára? Mi lesz, ha többé már nem elidegenedésről, hanem eredetiségéről kell vitatkozniuk?

Hiába csűrte-csavarta, attól félt, hogy Juli szarnak tartja majd, amit forgat, egyáltalán, amit kitalált, vagy ha nem is veti el azonnal, döntően félreérti, amit lát, s nem lesz képes belépni a mű világába. Zoli úgy vélte, ez lesz a kisebb baj, ám előbb hadd jöjjenek a közvetlen nehézségek – gyűjtötte az erőt az elmúlt napokban, melyeknek sötét tónusát az a szilánkosra tört és testébe ezer ponton befűrődött kérdés biztosította, hogy vajon hogyan került az anyja szekrényébe a naplója? Olvasta az anyja? Mikor olvasta? Mit olvasott ki belőle – hogy akkor most milyen gyerek is a Zoli, mert neki csak a gyereke, ha csoportvezető, akkor is; vagy hogy milyen anya volt ő akkor, amikor ennek a naplónak szisztematikusan töltődtek föl a sorai?

3

A folytatáshoz befektetésre és egyfajta coming outra van szükség, és a baj ott kezdődött, hogy Juli nem tud semmiről, és nem is nagyon lehet neki semmi újat mondani, mert az ő szíve és feje is tele van féltékenységgel. Minden jel szerint neki is van egy jól retusált portréja egy masszív lelki bázisra támaszkodó, karakteres férjről. Nemrég ittasan szeretkeztek, és Juli valamiféle önkívületi állapotba kerülhetett, mert Zoli farkát szorítva ismételtette, hogy „az enyém”, meg hogy: „minden az enyém”, lihegte-susogta, miközben finoman túrta befelé magát a férje ölelésébe. Mint egy jó gazda, ha kimegy felmérni a határt, s egyszer csak elfogódottan térdre esik a föld illatától elbódulva. Órákig játszottak meztelenül az ágyban, talán sosem volt még ehhez fogható eset az életükben. Zoli szerint a nőkre jellemző nosztalgiák feltorlódtak Juliban, csak a szépre akar emlékezni, ahhoz viszont körömszakadtáig ragaszkodik. Ma már nem mindegy az

sem, hogyan mutatkozik a szomszédok előtt, nem jöhet haza koszos autóval sem. A városi bálokon, parti rendezvényeken, ünnepi üléseken vagy karitatív eseményeken Juli mindig kiszúrta neki azt a négy-öt embert, akihez feltétlenül oda kellett sodródniuk. Úgy festett ez az egész protokollmánia, mintha valóban büszke feleség lenne, és a legodaadóbb polgár, akinek egyenesen kötelessége ez az ura adottságaival való ártalmatlan előkalkuláció.

Nagyon könnyen lehetséges, hogy Juli azonnal úgy fordítaná le még ezt a minimális pályamódosítást is, „de mit is beszélek”, javította ki magát Zoli azonnal: ezt a jelentéktelen kitérőt is, mint ami elég lesz megrajzolni válságosra fordult helyzetüket. És aztán már hiába mentené magát, hajtogathatná, hogy szó sincs a leépítéstől való félelemről, vagy hogy egyik napról a másikra politikai hullává válhatna. Mert Juli minden további nélkül értelmezheti a vallomását így is, hogy a menekülési útvonalait tartja karban. Nem is féltékenység ez az ő részéről, nézte a fürdőszoba ajtajában visszafordulva Zoli a köntösét ledobó Juli meztelen hátát, a felesége ötvenhez közelítő testének kielégítő rugalmasságát – nem féltékenység, hanem az öregedéstől való félelem! Juli megérezte, hogy nézi, tétován pillantott hátra, ahogy megfordult, égetően forró fénysugár járt testének lapályai és felfúvódásai közt, mintha valaki a legizgalmasabb helyszínt keresné egy ötlet kivitelezéséhez. A mozdulatban, a zavartalan kitérőmozgásban nem volt semmi kihívó, munkaterületként lezárult körülöttük a fürdőszoba, dolgoztak mindketten. „Álmodban olyan hangot adott ki, mint egy tengerjáró hajó ködkürtje”, mondta Juli mosolytalanul, vagyis nem pontosan ez történt, mert ennek a mondatnak az elhangzását csak Zoli remélte. Ordított éjjel, volt már ilyen, s Juli még az ágyban, szemét dörzsölve szidta érte. Miért nem tesz valamit ellene? És most a fürdőszobában Zolinak jól esett volna, ha ezzel a ragyogóbb mázzal vonják be a szimpla szemrehányást: *mint egy tengerjáró hajó ködkürtje*. Nem mozdultak, és ez olyan volt Julitól, mintha végre rendeltést adott volna le, neki, a régóta vigyázállásban várakozó háziszolgájának. „Ebben lenne a lehetőség?”, merült fel Zoliban. Hogy a házasság légzőgyakorlatként folytatott mindennapi információcsere bővüljön ki valamiféle szövegmagyarázattá? Álomfejtésé akár? Mert akkor most nem szabad tétováznia, és talán a helyzet különlegességét kiaknázza, hogy tudniillik egyikük meztelen, hogy magasról tesznek a beidegződéseikre, a rutinszerű szemérmességükre – eme forradalmi mértékvetelt követően máris eljuthatna a vallomáshoz.

Megpróbálhatja, gondolta. „Álmomban esőverte vonatablak mellett ülök”, kezdett bele, s meglepődött, hogy amit mesél, milyen játszi könnyedséggel teszi zárójelbe Juli világító meztelenségét. Szóval egy vonat ablaka mellett ül, karjához ért az idejétmúlt mintájú függöny, nagyon megőszült, és rosszul áll neki a feketé, vastag keretes szemüveg. A 23-as ülés az övé, erre, mint az egyetlen, korántsem érdektelen materiális jelre, határozottan emlékszik, és hogy öltönyben van, fehér ingének gallérja nevetségesen eláll – talán elaludt az egyhangú ringástól. Megigazítja az ingét, meghúzza a nyakkendőjét, majd flörtölni kezd a szemben ülő nővel, aki hajlandó is lenne, vele megy a mosdóba. Ám amikor a feltűnően dekoratív nő leveszi a napszemüvegét, kiderül, hogy Juli az. Zoli ijedtében szerencsétlenül üti meg egy üres üveggel. Állomáshoz érnek, menekülőre fogja a dolgot, de amint leszáll, a hegyre feljutó utcácskákkal behálózott város felől, a peronon kitárt karral Juli szalad elébe. Ahogy egy férfi képzeletében egy nő szép lehet, gáttalanul nyomakszik felé az ismét felforrósodott test, annak a sok kis szar elhibázottságnak nyoma sincs a szépségében, de mit lehet tenni, nem indokolt a nő je-

lenléte, ezt érzi Zoli, és a nagy tudattalan a rémület szakadékába rántja, szinte átmossa a felismerés, hogy most ő következik: ez a Juli meg fogja ölni, s neki hagynia kell magát. Ennyi az egész; amikor Juli először lecsapni készül, ő elbődül, és felriad.

Amíg az álmát mesélte, tartalmilag is összeállt benne a kép, s rájött, hogy még a történet hőfoka is stimmelt. Az álom jelentése könnyen kihámozható: Juli elpusztíthatatlanul magasodik előtte, megkerülhetetlen, semlegesíthetetlen, muszáj beavatnia, ha tovább akar lépni. Muszáj kérnie tőle valamit, ha meg akarja menteni magát. Igen, magyarázható az álom, irtó fontos dolgot akart kérni Julitól. Pénz, az élete. Az életük, a jövőjük. A közös jövőjük. De kérhet-e a feleségétől bármit is, ha annyit hazudott neki, hogy már az étvágya is megjött tőle. A megtevesztésnek ez a túltengése a férfiak legveszedelmesebb félreértése. Pokollá teszik az otthonukat, a pokol tüzén égnek. Juli, szegény, egy szörntelenre pörkölődött plüssbábu. Hogy álljon elé? Kezdje az elején? Az nagyjából lehetetlen. Most is úgy bámult rá, míg hallgatta az álmát, mint egy túlságosan is természetes formában megjelenő idegenre. Nem, az arcán az nem a gyanakvás klasszikus vonása volt, hanem ravasz lassításokkal kihangsúlyozott fölény.

Zoli nem volt éppen ideges, az élet soha nem látszik a maga befolyásolhatatlan mi-voltában, de nem árt észnél lenni. Míg átment a nappalin és a konyhába vezető folyosón, látta, hogy éjjel két elemes falióra is megállt a házban. Eldöntötte, ma nem megy be a hivatalba. Röntgenfelvétel kell a fogáról, beutalója van, majd beszél a helyettesének telefonon, azt mondja, ambuláns ügy. El kell hinniük; egy fogról készült röntgenkép meglehetősen kicsi, de akkor is el kell hinniük – nyitotta ki közben az autót Zoli. Miért nem különösebb ember ő? Talán hallgatnának rá, nem kellene folyton magyarázkodni. Miért nem olyan ez a ház, nézett még vissza a kerítés fölött, amelyik híres egy régi gyilkosságról? Miért nem tapad a személyéhez egy univerzális szempontok szerint igazolható botrány? Miért zsugorodott össze az elmúlt pár évben ennyire a rokonsága – tényleg, gondolta Zoli, négy haláleset csak tavaly. Lehetne egy após a referencia, egy nagyszülő. Lottónyeresemény, mely után nem lesz olyan szégyenletesen puritán a facebookforgalma.

A stranddal szemben lévő rendelőintézetnél keresett parkolót. A kocsiból kiszállva megszédült, nem esett el, de erősen kellett kapaszkodnia. A hátsó traktusban észrevett egy nyitva álló fémkaput, felsétált az aulába, ahol négy ablaknál regisztrálták s indították céljuk felé a betegeket. Két nagyon csinos lányra is felfigyelt a sorban. Az egyiket aztán maga elé engedte a lépcsőn, fekete leggingjében nagyon összefogott volt a járása, Zoli szerint erre kevesen képesek, a lépcsőn még a csinosabbak mozgása is szétesik, ez meg itt a hajlítás-kiemelés bármilyen túlzása nélküli, csont- és ízületlani remekmű. A véletlen szinte felajánlotta a helyet számukra: kiderült, a lány is a fogorvosi röntgen előtt ült le. Tíz perc nézelődéssel telt, mint a mágnes azonos pólusai, a tekintetük taszította egymást. Amikor azonban elkészültek, s a felvételt várták, a lány közvetlenül Zoli mellé ült, sőt, felé fordulva tette keresztbe gyönyörű lábát, így a tangapapucs által szabadon hagyott lábujjak már-már belelőgtak a tartózkodástól kimerült férfi képébe, lelki merevségét azonban továbbra sem volt képes oldani. Amikor a lány észlelte, hogy Zolival semmire sem jut, testhelyzetén szemernyit sem változtatva gépelni kezdett az okostelefonjába. A lábujjai nem mozdultak, s amíg ez így volt, Zoli sem tehetett semmit. A lábat, az ujjak közötti árkokat leste, a hívogató árnyat, melyből az ujjak oszlopsorai emelkedtek el, és máris ott látta magát a vágyott hűvösben, egy amatőr régész, aki lemarad egy kicsit a sokat magyarázó vezetőjüktől s a laza alakzatban sodródó csoport-

tól, hogy magányosan és kedvére barangoljon az idő monumentumai közt. Zoli össze-rázkódott, mert a folyosói forróság ellenére érezni vélte a közeli hegy felől meghúzó kellemesebb áramlatokat, pedig tudhatta volna, hogy olyan ez az óra is, mint az utóbbi napjai, melyek érzékszálódások és hallucinációk kellemetlen szomszédságában vagy inkább ölelésében telnek. Nem beteg, nem fél, nem éhes, nem mondhatná, hogy gyógyíthatatlanul vágyik valamire, ennek ellenére egyre csak gyöngyözik a homloka, s állandóan vizelési inger gyötri. Nézte a lány lábát, ujjait, élvezte a sivatagi mélyföld műemlékei közti kóborlást s a tarkót bizsergető hőérzetet. Előrehajolt, hogy csak egy pillanatra megérintse a lány lábán a bőrt, már kinyújtotta a karját is, s hiába érezte, hogy élete legnagyobb csapdája ez, mely szinte magába szippantja, egyre csak közelített a nehézkesen kivésett formák felé. Aztán megváltoztak a fényviszonyok, ajtó nyílt, Zoli megkönnyebbülten vette át az asszisztentstől a borítékba tett felvételeket, komótosan haladt lefelé a lépcsőn, s csak amikor magára zárta az autó ajtaját, akkor érezte meg primitív tettének súlyát.

Áthajtott a felüljárón, szerette ezt az útszakaszt, nyílegyenesen vezette ki az agglomerációba, könnyű haladni rajta, ritka a dugó, hamar hazaér. Nem kapcsolta be a rádiót, csendet akart. Pár perc telt el, beidegzett mozdulatokkal hajtott, a megszokás bábja volt. A következő tiszta, ellenőrzött pillanata viszont valami nagyon alattomos hálózat szakavatott működését feltételezte, a fennálló keretek elleni támadást, hiszen a szélvédőn át kitisztuló képen laboratóriumi pontossággal, mintegy áttetsző milliméterpapír segédletével mérhette föl, ahogy ezt a máskor néma tereptárgyak is a képébe ordították, hogy időközben felhajtott az autópályára.

Fent volt az autópályán.

Naponta elhalad a feljárt mellett, s általában úgy gondolt rá, mint a szökés szimbólumára, az ellentmondás egy válfajára, kielégíthetetlen szükségletre – mint egy vágyálmra. Felelőtlenül bele a világba, utólag minden elrendezhető telefonon. Eddig még odáig sem jutott, hogy *most kéne indexelni, most kéne, még most sem késő... már mindegy*. Nem játszott el a gondolattal, csak fegyelmезetten tudomásul vett egy lehetőséget. Most pedig fent van az autópályán. Indexelt, a leállósávba húzódott, és fékezett.

Ez az elkerülhetetlen jelen, nézett bambán előre Zoli, az időkorlátok leomlanak. A csoportvezető úr rácsodálkozik kozmikus érintettségére, mint az éjszaka mániákusai, akik hetente hajlandók megesküdni, hogy sosem látták még ekkorának a holdat. Ül a kocsiban, körülnéz, megérzi, hogy most az autópálya körüli táj túlságosan érzéki letapogatása következik – és élvezi! Tart az átszellemült lélek fantáziáitól, de kezdi élvezni. Mintha most is forgatna, a véletlen diktálta helyszínen igazítaná az objektívet, állítaná a mélységélességet, kutatná a részleteket, melyek egy szűk nézetből hitelesek lehetnek. Mozdulataiban a részrehajlás nélküli pontosság munkál, az a teremtő indulat, mely elől nem akar kitérni. Az elhatározás elő van készítve, steril, akár egy laboreshköz.

Csak az imént volt egy halálközeli élménye, és innen is van visszaút – kerülni kellett egy keveset, de megtalálta. Mégis igaz, hogy gyógyíthatatlanul vágyik valamire. Ez volt az első, sajgón logikus megállapítása, amikor végre meglátta a lehajtót előjelző táblát. Kell ez a film! Kell Juli engedélye, mert már nincs visszaút, ahogy az autópályán sincs, most marha nagyot kell kerülnie, míg a következő lehajtónál irányba fordulhat. Kell neki Juli, főleg most, hogy a tudta nélkül kikölcsonözte a kamerát, s beszerezte azt a félprofesszionális vágószoftvert is. Oda van az örökség egy része, Juli megöli. De Julit meg lehet győzni, erről kell szólnia a mai napnak, meg persze arról, hogy adja be a

röntgenfelvételt az orvosának, s ha kell, legyen meg a próbatömés. De ha az megvan, minden energiájával a felesége felé akart fordulni, hódolva, bókolva, hiszen muszáj megnyernie a támogatását, szüksége van rá a folytatáshoz. Úgy kell hozzáfognia, hogy előbb Juli kérjen valamit, határozta el, s máris ünnepelni akarta magát a bátorságáért, egy túszcsere szikrázó feszültsége töltötte fel.

Felajzotta az első forgatási nap reális közelsége, vágyta a vízparti helyszínre száguldo vasúti kocsi berendezésének tapintását, a testén akarta érezni, ahogy alkonyatkor megfordul a szél a tóparton. Pénz! Van még az örökségből, szabadsága is van, ráveszi Julit, hogy utazzanak el: nyaralás! És közben minden szép lassan *kiderül*, Juli megsejt mindent, és ha az ő révén kerülnek felszínre a tények, az lesz a megoldás.

Csak egy nyaralás mindösszesen. Ezzel kell kezdenie. Hazamegy, és meggyőzi Julit, árnyaltan használja majd a nyelvet, a sajátját, persze, mivel közös nincs, de majd rásegít valahogy. Teletölti a kádat kellemesen meleg vízzel, a fürdővízbe habokat és golyókat, porokat és sókat tesz, szerez rózsaszirmot is, meg fahéjillatú aromagyertyákat, és megkéri Julit, ne gondoljon arra a rettenetes hangra, ami a legutolsó pillanatokban majd a lefolyóból jön, ha mindennek vége, éljen a percnak, amikor az esszenciális olajok terápiás hatásaikkal megnyugtatják az érzékeket, és adja át magát a csábításnak. Míg fürdik, kimossa a megfáradt asszony lábujjai közül a homokot, odahajol, s csókot nyom szerelmes ásatásának leleteire, a karcsú oszlopsorra. S ha befejezte a fürdést, kézen fogja, ezek a megtérések mindig így végződnek, kéz a kézben, kiviszi a ház elé – sokat segítene, ha maguk is egy vízparti ingatlan előtt állhatnának majd, de hát az a ház az ország egyik legnagyobb hegyének lábánál található, s nincs körülötte más, csak a felfelé bámuló, degradált cserjés területek, a döntésképtelen, árnyékhoz szokott vegetáció. Pedig egy filmben meg kell mutatni, amit mondani akarunk, s úgy, hogy egyúttal elfedjük, hogy alig akarunk mondani bármit is.

Menni fog, ismételtette mániákusan, amikor viszont az utolsó körforgalmat is elhagyta, s makulátlanul tiszta járművét két sarok választotta el a házuktól, nagyot fékezve kellett megállnia, olyan váratlanul tört rá a sírás. Perceken át zokogott, nem zavartatta magát, melyik hazatérő szomszéd látja meg. Képtelen volt kiverni a fejéből mindazt, amit az autópálya leállósávjában *valóban* látott, az időbűnökre épülő, könyörtelen analitikus beállításokat, melyek szinte letarolták az élete köré emelt, fényviasszaverő anyagból készült, megtévesztő paravánokat. Hiába készült rá, túl gyorsan történt, személyiségének baljós bomlása egyszer csak új jelentést nyert, valaki volt a levett rétegek alatt, egy új Zoli, aki nem az a sőtlan képzeletű ember többé, akinek a szavába lehet vágni. Am ahogy minden perc után jön egy újabb, váltakozva látja magát ismerősnek és totálisan ismeretlennek. Ilyenkor rémülten menekülne, de aztán mindig megnyugszik.

Megnézte az arcát a tükörben, gyanította, olyan, mint a felázott plakát. Puhának és engesztelhetetlennek érezte magát. Bizonytalan léptekkel szállt ki a kocsiából. Juli húsz perccel utána esett be az ajtón, idegesnek látszott, szaladt pisilni, siettékben nem zárta be a véce ajtaját, Zolinak egy elfoglalt kurva jutott az eszébe róla. Megnyitotta a vízcsapot, hadd teljen a kád, s hadd legyen egyértelmű, ő még viharosabb csobogást képes produkálni. Nézte a kádban gyűlő vizet, s egy tóparti nyaralótelepet látott, mely csep-pet sem volt kulisszaszerű, látta a gyanútlan, önfeledt strandolókat, de a pár száz méterre már sokkal erősebben fodrozódó vizet is, mely fölött viharos erejű szél terelgette a statisztái felé az egymás feketeségét hizlaló, baljóslatú felhőket.